

Növényegészségügy az életért

Mindennapi életünk nélkülözhetetlen része a növényegészségügy, de úgy is mondhatnánk, hogy a fenntartható jövő záloga. Köztudott, hogy az egészséges ételmiszerrel az életet óvjuk, de azon már kevesebben gondolkodnak el, hogy az ételmiszerbiztonság az egész bolygónkat védi. Ezt hivatott beemelni a közgondolkodásba a #PlantHealth4Life néven futó uniós kampány, amelynek hazai partnere a Nemzeti Ételmiszerlánc-biztonsági Hivatal.

Az egyik legfontosabb törekvés a fogyasztók védelme az ételmiszerekkel kapcsolatos kockázatoktól. Tágabb értelemben azonban a fogyasztói tudatosság elősegítésével nem csupán saját egészségünket, állataink jólétét, hanem Földünk védelmét is szolgáljuk. A növényvédelem és a növényegészségügy nem kizárólag a mezőgazdaságban kulcsfontosságú fogalmak, hiszen mindenki életére kihatnak azok a környezeti és gazdasági károk, amelyek az esetleg nem megfelelő gyakorlatokból adódnak.

Az Európai Ételmiszerbiztonsági Hatóságot (EFSA) az Európai Unió 2002-ben pártatlan tudományos tanácsadási céllal hozta létre, és az ételmiszerláncban rejlő független kockázatbecsléssel és kockázatkommunikációval foglalkozik. Az EFSA az EU egyik ügynökségeként arra törekszik, hogy tudományos állásfoglalásainak kialakításába és megismertetésébe bevonja az egyes tagállamok nemzeti ételmiszerbiztonsági hatóságait, intézeteit és érdekcsoportjait. Ez a célja az EFSA növényegészségügyi szakterülethez kapcsolódó kampányának is.

Figyelemfelkeltő kampány

Az EFSA az Európai Bizottság és partnereinek együttműködésével 2023-ban in-

A zárlati károsító *Popillia japonica* (balra), valamint a honos *Phylloxera vitifoliae* imágója (jobbra)

dította el a #PlantHealth4Life (Növényegészségügy az életért) kampányát, amely idén is folytatódik. Az Európai Unió 22 tagállamára kiterjedő kampány célja, hogy felhívja a figyelmet a növényegészségügyre, az ételmiszerbiztonságra és ezek mindennapi életünkkel való kapcsolatára. A kampány hazai partnere a Nemzeti Ételmiszerlánc-biztonsági Hivatal (Nébih), amely munkájában össztársadalmi szinten kiemelt figyelmet fordít a növények egészségének megőrzésére.

Az EFSA #PlantHealth4Life kampánya jó lehetőséget ad ahhoz, hogy kollektív felelősség alakuljon ki a növényegész-

ségügyért, valamint, hogy a növények egészségének megőrzésével fenntartható bolygót hagyjunk a jövő nemzedékei számára. A növények egészsége közvetlenül befolyásolja az ételmiszerbiztonságunkat, hiszen a növények adják a földi élet gerincét: az összes élő szervezet légzéséhez szükséges oxigént, valamint táplálékot, ételmiszert. Fontos szerepük van a biológiai sokféleség és az ökoszisztéma stabilitásában és az éghajlat-szabályozásban. Az egészséges növények képesek hozzájárulni a szilárd mezőgazdasági ágazathoz, miközben foglalkoztatási lehetőséget teremtenek és támogatják a helyi gazdaságokat. A fenntartható jövőt csak akkor garantálhatjuk magunknak és a környezetünknek, ha a növények egészségét fenyegető veszélyeket elhárítjuk, megelőzzük.

A növények egészségét olyan idegen növényi kártevők és kórokozók fenyegetik, amelyek súlyos gazdasági, társadalmi és környezeti veszteségeket okozhatnak. A #PlantHealth4Life többéves kampány jó lehetőség a figyelemfelhívásra a gazdálkodók, a lakosság, az utazók számára, hogy milyen növényegészségügyi kockázatokkal jár az ellenőrizetlen szaporítóanyag beszerzése vagy egy külföldről behozott növény, növényi hajtás.

A Nébih felhívja a figyelmet arra, hogy milyen veszélyt jelenthetnek az utazá-

Az EFSA központja az olaszországi Pármában található

sok során bőrdobba rejtett növények a rajtuk lévő idegenhonos károsítókkal. Harmadik országokból (vagyis az Európai Unió kivételével) származó növények, növényi eredetű termékek növényegészségügyi bizonyítvánnyal kell, hogy rendelkezzenek, illetve az EU-n belüli szállításhoz növényútlevelel szükséges.

Veszélyes kártevő a szomszédban

Európában egyre nagyobb teret hódít az idegenhonos japán cserebogár (*Popillia japonica*), mely szerepel az Európai Unió területén előforduló zárlati károsítók listáján (2016/2031/EU rendelet II. melléklet B. része). Északkelet-Ázsiából származik, Észak-Kínában és Japánban őshonos. Észak-Amerikában is kimutatták már a jelenlétét, az USA-ban a megjelenése sokkal súlyosabb károkat okozott, mint Északkelet-Ázsia területein.

Az EU-ban már számos helyen előfordul a kártevő, így például Portugáliában (az Azori-szigeteken) és Olaszországban (Milánóban), Németországban és Szlovéniában. Európában először Észak-Olaszországban azonosították 2014-ben, majd három évvel később Svájcban, 2019-ben pedig Portugáliában. A japán cserebogár nálunk még nincs jelen, de európai térhódításával már hazánkat is fenyegeti. Az idén Szlovéniában először találták meg a kártevő egy kifejlett példányát. A japán cserebogarat egy autópálya melletti benzinkútra kihelyezett feromoncsapdában sikerült megfogni, feltételezhető, hogy nemzetközi forgalommal, kamionnal vagy autóval, „stopposként” került be az országba. További fenyegetést jelent, hogy idén augusztusban Németország-

A japán cserebogár súlyos kárt okoz

ban már az osztrák határtól egy kilométerre fogtak egy imágót, szintén egy autópálya mellé kihelyezett csapdában.

A japán cserebogár

A kártevő jól repül, rövid időn belül akár tíz kilométert is képes megtenni, ezért jelent fenyegetést hazánkra nézve, hogy már a szomszédos Szlovéniában is megjelent. Gyorsan terjed és szaporodik, vándorlása közben egy szezonn alatt 40-60 petét is képes rakni.

A japán cserebogár rajzására, illetve tömeges megjelenésére május közepétől augusztus végéig számíthatunk. Több mint 400 különböző tápnövénye ismert, közülük kiemelt fontosságú a szőlő, a kukorica, a csonthéjasok és a bogycsücsök, de ugyanúgy károsíthatja a szóját és számos díszfát, dísznövényt, például a rózsát vagy a lilaakácot. Nemcsak lárvája, de az imágó is nagy pusztítást okoz, rága a leveleket, virágokat, gyümölcsöket.

Könnyen összetéveszthető más honos cserebogárfajjal, például a kerti cse-

rebogárral. A hazai cserebogarakkal ellentétben azonban nem a fűfélék gyökerén élő pajor a fő károsító, hanem a csoportosan előforduló imágók. Tömeges jelenléte miatt súlyos kárt okoz, hiszen nemcsak a zöld növényi részeket, hanem a generatív részeket is károsítja.

A japán cserebogáron a potroh mindkét oldalán 5, a potrohvégen 2 fehér szőr-csomó látható. Ezen morfológiai bélyegek segítségével különböztethetjük meg a honos kerti cserebogártól.

A kártevő ideai szlovéniai megjelenése miatt a növényegészségügyi hatóság nagy hangsúlyt fektet a feromoncsapdák kihelyezésére, és az eddigi általános felderítési munkák mellett megkezdte a fokozott ellenőrzést az autópályák mentén is.

Amennyiben a japán cserebogár, vagy a 2019/2072/EU rendelet II. számú mellékletében szereplő valamely más karantén károsító gyanúja felmerül, akkor azt jelenteni kell az illetékes vármegyei kormányhivatal növény- és talajvédelmi osztály növényvédelmi felügyelőjének és a Nébih Növényvédelmi Borászati Igazgatóság (NBI) Növényegészségügyi Osztályának.

Különösen fontos tehát a megelőzés, hiszen a messzi tájakról származó növényi károsítók – például a japán cserebogár – a növények egészségét veszélyeztetik, bekerülésük után már nem biztos, hogy hatékonyan tudunk védekezni, a fertőzésmentesség visszaállításának esélye igen csekély. Érdemes követni az EFSA #PlantHealth4Life kampány munkásságát és a Nébih-portál növényegészségügy aloldalán (portal.nebih.gov.hu/novenyegeszsegugy) található aktuális növényegészségügyi információkat.

Bodor-Zanker Angéla

Nébih Növényvédelmi és Borászati Igazgatóság, Növényegészségügyi Osztály

Imágója a fő károsító